

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I SPOSÓB OCENIANIA WEWNĄTRZSZKOLNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO

szkola podstawowa – II etap edukacyjny, klasa VIII

nauczyciele: Monika Brytan-Ciepielak, Dorota Płatek, Agnieszka Węgrecka

I. Informacje ogólne:

1. Treści edukacyjne są realizowane poprzez:
 - a. lektury i materiał zamieszczony w podręcznikach,
 - b. spektakle teatralne i filmy,
 - c. zagadnienia teoretyczno-literackie,
 - d. wiadomości z nauki o języku.
2. Ocenie podlegają różne formy aktywności ucznia.
3. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców.

II. Cele kształcenia i treści nauczania:

Cele kształcenia:

- I. Kształcenie literackie i kulturowe: czytanie utworów literackich, odbiór tekstów kultury.
- II. Kształcenie językowe: gramatyka języka polskiego, zróżnicowanie języka, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja.
- III. Tworzenie wypowiedzi: elementy retoryki, mówienie i pisanie.
- IV. Samokształcenie.

Zadaniem nauczyciela języka polskiego na II etapie edukacyjnym jest przede wszystkim:

1. wychowywanie świadomego odbiorcy i uczestnika kultury, szczególnie dzieł literackich;
2. rozwijanie poczucia tożsamości narodowej oraz szacunku dla tradycji;
3. rozwijanie w uczniu ciekawości świata, motywacji do poznawania kultury własnego regionu oraz dziedzictwa narodowego;
4. kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur i szacunku dla ich dorobku;
5. rozwijanie umiejętności komunikowania się w różnych sytuacjach oraz sprawnego posługiwania się językiem polskim w zależności od celu wypowiedzi;
6. rozwijanie umiejętności formułowania myśli, operowania bogatym słownictwem oraz wykorzystywania go do opisywania świata, oceniania postaw i zachowań ludzkich z zachowaniem zasad etyki i kultury języka;
7. kształcenie umiejętności posługiwania się różnymi gatunkami wypowiedzi ustnej i pisemnej, niezbędnymi w dalszej edukacji oraz różnych sytuacjach życiowych;
8. kształtowanie samodzielności w docieraniu do informacji, rozwijanie umiejętności ich selekcjonowania, krytycznej oceny oraz wykorzystania we własnym rozwoju;
9. wychowanie do przyjmowania aktywnych postaw w życiu i brania odpowiedzialności za własne czyny.

Treści nauczania (na podstawie Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej):

- lektury obowiązkowe:

- 1) Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*;
- 2) Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona*, *Śmierć Pułkownika*, wybrany utwór z cyklu *Sonety krymskie*, *Pan Tadeusz*;
- 3) Henryk Sienkiewicz, *Qvo vadis*, *Latarnik*;
- 4) Stefan Żeromski, *Szyfrowe prace*;
- 5) Sławomir Mrożek, *Artysta*;
- 6) Melchior Wańkowicz, *Tędy i owędy* (fragmenty);
- 7) wybrane wiersze;

- lektury uzupełniające:

- 1) dwie do wyboru.

III. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów:

a. Obszary aktywności podlegające ocenianiu:

Obszar aktywności	Umiejętności wynikające z danego obszaru
czytanie ze zrozumieniem	- odbiera komunikaty pisane i rozumie ich treści - czyta różne teksty kultury na poziomie dosłownym i metaforycznym - rozpoznaje problematykę utworu - selekcjonuje informacje: przedstawia najistotniejsze treści wypowiedzi w takim porządku, w jakim występują one w tekście - wyszukuje potrzebne informacje - korzysta z przypisów - porządkuje, odnajduje i interpretuje związki przyczynowo – skutkowe w różnych tekstach kultury - dostrzega konteksty - wnioskuje na podstawie tekstu - wartościuje - świadomie, odpowiedzialnie, selektywnie korzysta z elektronicznych środków przekazywania informacji
czytanie	- interpretuje tekst poprzez głośne czytanie - czyta płynnie, głośno i wyraziście z właściwym przestankowaniem i akcentowaniem - czyta przygotowany - czyta bez przygotowania

znajomość treści lektur i innych tekstów kultury	- czyta lektury - czyta teksty zamieszczone w podręczniku i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela - wykazuje się znajomością treści oraz zagadnień zawartych w lekturach
słuchanie	- odbiera komunikaty mówione oraz nadawane za pomocą środków audiowizualnych i rozumie ich treści - śledzi tok zajęć - odtwarza przekazywane informacje - selekcjonuje, porządkuje i zapisuje usłyszane treści
mówienie	- formułuje odpowiedzi ustne na temat, poprawne językowo, spójne i płynne - uczestniczy w dyskusji z zachowaniem zasad kultury i etykiety językowej - wyraża swoją opinię i uzasadnia ją - omawia funkcje środków stylistycznych, cechy rodzajowe i gatunkowe utworów
pisanie	- buduje wypowiedzi na temat, spójne oraz poprawne pod względem kompozycyjnym, językowym, interpunkcyjnym, ortograficznym dostosowane do sytuacji komunikacyjnej - formułuje, porządkuje, wartościuje argumenty uzasadniające stanowisko własne lub cudze - analizuje, porównuje, porządkuje, dokonuje syntezy informacji - wyciąga wnioski - wykonuje celowe operacje na tekście - wykonuje staranną redakcję tekstu napisanego ręcznie i na komputerze
przestrzeganie zasad ortograficznych	- zna zasady ortograficzne - stosuje w praktyce poznane zasady ortograficzne - pisze poprawnie pod względem ortograficznym
recytacja	- wygłasza tekst z pamięci: wyraźnie i wyraziście recytuje z zachowaniem zasad kultury żywego słowa
przygotowywanie scenicznych prezentacji	- wygłasza tekst z pamięci: wyraźnie i wyraziście recytuje z zachowaniem zasad kultury żywego słowa - wciela się w rolę - przygotowuje dekorację, stroje, rekwizyty
rysunkowe konkretyzacje utworów literackich	- tworzy ilustracje do utworów odzwierciedlające informacje podane w tekstach - dba o estetykę i oryginalność wykonanych prac plastycznych
znajomość zagadnień z nauki o języku	- rozróżnia podstawowe pojęcia z zakresu nauki o języku: fleksja, składnia zdania pojedynczego i złożonego, wypowiedzenie wielokrotnie złożone, fonetyka, słotwórstwo, mowa zależna i niezależna, frazeologia, style językowe, komunikacja językowa - wykorzystuje w praktyce wiedzę dotyczącą wybranych zagadnień z zakresu nauki o języku

wykonywanie określonych projektów	- realizuje samodzielnie lub w zespole projekt związany z określonym zagadnieniem - dba o estetykę i oryginalność realizowanego projektu - stosuje różnorodną technikę i technologię - prezentuje wykonany projekt
realizacja zadań w grupie	- realizuje w grupie określone zadania - prezentuje efekty pracy w grupie
systematyczna praca	- angażuje się w pracę na lekcji - przygotowuje się do zajęć
praca pozalekcyjna	- bierze udział w konkursach - angażuje się w przygotowywanie akademii - angażuje się w dodatkowe prace lub zajęcia - samodzielnie dociera do informacji

b. Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności:

Obszar aktywności	Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności
czytanie ze zrozumieniem	- samodzielna praca z tekstem czytany sprawdzająca umiejętność wyszukiwania informacji i rozumienia tekstu na poziomie dosłownym - testy sprawdzające umiejętność czytania różnych tekstów kultury na poziomie dosłownym i metaforycznym oraz dostrzegania wpisanych w nie wartości - testy, sprawdziany, polecenia badające umiejętność określania problematyki utworu, dostrzegania i interpretowania związków przyczynowo-skutkowych, budowania planu wydarzeń, odnajdywania kontekstów, tworzenia wniosków - testy kompetencji
czytanie	- czytanie tekstów literackich poznawanych na lekcjach: czytanie przygotowane oraz czytanie bez przygotowania
znajomość treści lektur i innych tekstów kultury	- zadania z lektury - testy ze znajomości treści lektur, tekstów zamieszczonych w podręczniku i innych tekstów kultury
śłuchanie	- samodzielna praca z tekstem słuchanym sprawdzająca umiejętność wyszukiwania informacji i rozumienia tekstu na poziomie dosłownym - budowanie notatki zawierającej najważniejsze informacje z słuchanego tekstu
mówienie	- odpowiedź ustna - kilkuzdaniowa wypowiedź
pisanie	- długie formy wypowiedzi

	- krótkie formy wypowiedzi - odpowiedzi na pytania nauczyciela lub polecenia znajdujące się w podręczniku - scalanie informacji w problemowe całości, notowanie, wnioskowanie - zadania z lektury - sprawdziany obejmujące większą partię poznanego materiału - kartkówki
przestrzeganie zasad ortograficznych	- dyktanda i ćwiczenia ortograficzne - sprawdziany ortograficzne
recytacja	- recytacja
przygotowywanie scenicznych prezentacji	- inscenizacja
rysunkowe konkretyzacje utworów literackich	- przekład intersemiotyczny
znajomość zagadnień z nauki o języku	- ćwiczenia z nauki o języku - sprawdziany z nauki o języku - kartkówki
wykonywanie określonych projektów	- projekty
realizacja zadań w grupie	- efekty pracy w grupie
systematyczna praca	- praca na lekcji - przygotowywanie się do lekcji
praca pozalekcyjna	- konkursy - akademie - referaty - prezentacje

c. Zasady oceniania:

1. Odpowiedzi ustne są oceniane według kryteriów oceny ustnej:

<u>Ocena celująca:</u>	<u>Ocena bardzo dobry:</u>	<u>Ocena dobry:</u>	<u>Ocena dostateczny:</u>	<u>Ocena dopuszczający:</u>	<u>Ocena niedostateczny:</u>
- pełna i bezbłędna odpowiedź na temat, - trójdzielna i spójna kompozycja, brak przestojów, - samodzielne i dojrzałe argumentowanie, wnioskowanie, ocena, - styl wypowiedzi swobodny, bogate słownictwo, wysoka sprawność językowa (poprawna, oficjalna polszczyzna, opanowana terminologia fachowa, pełne zdania powiązane logicznie), - odwoływanie się do kontekstów, - używanie cytatów.	- pełna i bezbłędna odpowiedź na temat, - trójdzielna i spójna kompozycja, niewielkie i nieliczne przestoje, - samodzielne i dojrzałe argumentowanie, wnioskowanie, ocena, - styl wypowiedzi swobodny, bogate słownictwo, wysoka sprawność językowa, - używanie cytatów.	- odpowiedź z niewielkimi fragmentami niemającymi związku z tematem, - kompozycja spójna, zdarzają się przestoje, - poprawna interpretacja, próba formułowania samodzielnych wniosków, argumentów i ocen, - styl poprawny, drobne błędy językowe.	- powierzchowna odpowiedź, ale w większej części na temat, niewielkie błędy rzeczowe, - zakłócenia w kompozycji i spójności wypowiedzi, materiał uporządkowany w niewielkim stopniu, liczne przestoje, - uproszczona interpretacja, odtwórcze myślenie i wnioskowanie, niewiele argumentów, - styl ogólnie poprawny, drobne błędy językowe - w czasie wypowiedzi istnieje potrzeba ingerencji nauczyciela (pytania pomocnicze, korygowanie błędów).	- odpowiedź niepełna, uproszczona, ograniczona do bardzo ogólnych wiadomości, - brak spójności, prób uporządkowania materiału, chaotyczność, bardzo duże i liczne przestoje, - niepoprawne (nieporadne) formułowanie odpowiedzi, brak tez, wniosków, argumentacji, - język komunikatywny, błędy językowe, ubogie słownictwo, - wypowiedź wymaga stałej kontroli nauczyciela (pytania pomocnicze, „naprowadzanie” ucznia na właściwy temat i tok wypowiedzi).	- brak odpowiedzi (nieznajomość treści programowych) lub odpowiedź nie na temat (nawet pod kierunkiem nauczyciela), - odpowiedź poniżej wymogów określonych na ocenę dopuszczającą.

Odpowiedź ustna z literatury obejmuje treści z pięciu ostatnich lekcji, odpowiedź z gramatyki dotyczy całości omawianego działu.

Uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną z odpowiedzi ustnej może ją poprawić na warunkach uzgodnionych z nauczycielem.

2. Prace domowe:

Prace domowe dotyczą:

- wypowiedzi pisemnych: długich i krótkich form wypowiedzi,
- ćwiczeń z nauki o języku,
- odpowiedzi na pytania nauczyciela lub polecenia znajdujące się w podręczniku,
- projektów i przekładów intersemiotycznych,
- scalania informacji w problemowe całości, notowania.

a. długie i krótkie formy wypowiedzi są oceniane holistycznie w zakresie tematu, kompozycji, stylu, języka, ortografii i interpunkcji.

Nauczyciel na bieżąco podaje kryteria oceny danej formy wypowiedzi.

b. pozostałe formy prac są oceniane na warunkach uzgodnionych z nauczycielem.

Uczeń jest zobowiązany wykonać każdą pracę domową w wyznaczonym terminie. Sposób zgłoszenia braku zadania i jego poprawa jest uzgadniana z nauczycielem uczącym. Brak zeszytu lub ćwiczeń jest równoznaczny z brakiem zadania. Przywilej zgłoszenia braku zadania nie obejmuje długich form wypowiedzi (wypracowań). Każda długa forma wypowiedzi musi być napisana samodzielnie przez ucznia i oddana w ustalonym terminie.

3. Prace klasowe:

Prace klasowe dotyczą:

- wypowiedzi pisemnych: długich i krótkich form wypowiedzi,
- testów i zadań ze znajomości lektury,
- sprawdzianów obejmujących większą partię poznanego materiału
- sprawdzianów z nauki o języku obejmujących cały dział gramatyki,
- testów kompetencji,
- sprawdzianów ortograficznych,
- kartkówek obejmujących materiał z pięciu ostatnich lekcji (nauka o języku, znajomość zasad ortograficznych i literatura).

Terminy testów i zadań ze znajomości lektury, sprawdzianów obejmujących większą partię materiału, sprawdzianów z nauki o języku obejmujących cały dział gramatyki są ustalane z uczniami z tygodniowym wyprzedzeniem – nauczyciel podaje zakres materiału i formę prac. Terminy wypowiedzi pisemnych (długich i krótkich form wypowiedzi), testów kompetencji, sprawdzianów ortograficznych oraz kartkówek nie muszą być zapowiedziane.

Kryteria ocen z prac pisemnych są podawane uczniom na bieżąco i są one dostosowane do danej formy.

Uczeń poprawia ocenę niedostateczną z pracy klasowej na zasadach i w terminie uzgodnionym z nauczycielem. Każda otrzymywana ocena jest wpisywana do dziennika.

Uczeń, który jest nieobecny pisze pracę w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

4. Recytacja:

Ocenie podlegają:

- opanowanie pamięciowe tekstu,
- właściwe tempo mówienia dostosowane do sytuacji ukazanej w tekście uwzględniające zasady organizacji tekstu,
- wyraźne mówienie (uczeń jest słyszany i rozumiany),
- wyraziste mówienie (uczeń dostosowuje sposób mówienia do sytuacji ukazanej w wierszu, fragmencie prozy; głosem wyraża uczucia, zaniepokojenie, wzrusza).

Uczeń przygotowuje recytację jeden raz w semestrze. Kryteria oceny podaje każdorazowo nauczyciel przed recytacją.

5. Inscenizacja:

Ocenie podlegają:

- opanowanie pamięciowe tekstu,
- właściwe tempo mówienia dostosowane do sytuacji ukazanej w tekście uwzględniające zasady organizacji tekstu,
- wyraźne mówienie (uczeń jest słyszany i rozumiany),
- wyraziste mówienie (uczeń dostosowuje sposób mówienia do sytuacji ukazanej w wierszu, fragmencie prozy; głosem wyraża uczucia, zaniepokojenie, wzrusza),
- gest i ruch sceniczny,
- dekoracje, stroje, rekwizyty.

Uczeń przygotowuje inscenizację w zależności od omawianych treści, nie częściej niż jeden raz w roku. Kryteria oceny podaje każdorazowo nauczyciel przed inscenizacją.

6. Przekład intersemiotyczny:

Ocenie podlegają:

- zgodność pracy z tekstem,
- oryginalność wyrażonej treści,
- oryginalność zastosowanej techniki,
- estetyka wykonania,
- prezentacja.

Uczeń przygotowuje przekład intersemiotyczny w szkole lub w domu w zależności od omawianych treści. Kryteria oceny podaje każdorazowo nauczyciel.

7. Projekty:

Ocenie podlegają:

- zgodność projektu z tematem,

- oryginalność wyrażonej treści,
- oryginalność zastosowanej techniki (technologii),
- estetyka wykonania,
- prezentacja.

Kryteria oceny podaje każdorazowo nauczyciel podczas przygotowywania i prezentacji projektu.

8. Systematyczna praca ucznia oraz praca w grupie jest oceniana przez nauczyciela w sposób uzgodniony z uczniami.

9. Czytanie przygotowane oraz czytanie bez przygotowania:

Ocenie podlegają:

- czytanie płynne, wyraźne i wyraziste,
- właściwe przestankowanie,
- właściwe akcentowanie i interpretowanie.

Kryteria oceny podaje każdorazowo nauczyciel przed czytaniem.

10. Praca pozalekcyjna jest oceniana następująco:

- zakwalifikowanie się do rejonowego etapu w konkursie z języka polskiego – częściowa ocena celująca,
- laureaci (I, II, III miejsce) konkursów szkolnych, pozaszkolnych i międzyszkolnych – częściowa ocena celująca,
- udział w akademiach – częściowa ocena celująca,
- inne prace samodzielnie wykonane przez ucznia o twórczym charakterze – częściowa ocena celująca.

11. Zeszyt:

- jest świadectwem pracy ucznia w szkole i w domu, dlatego ma być prowadzony starannie i rzetelnie,
- jest podpisany imieniem i nazwiskiem ucznia, ma margines.

IV. Nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń może być nieprzygotowany do lekcji dwa razy w semestrze (np.); nieprzygotowanie nie może obejmować recytacji (inscenizacji),
- uczeń nieprzygotowanie zgłasza nauczycielowi na początku lekcji po sprawdzeniu obecności,
- uczniowie nie mogą korzystać z np. w przypadku, gdy lekcja powtórzeniowa lub praca klasowa została zapowiedziana,
- po tygodniowej lub dłuższej usprawiedliwionej nieobecności w szkole uczeń ma prawo zgłosić nauczycielowi nieprzygotowanie, nie tracąc przy tym np.,
- jednodniowa nieobecność nie zwalnia z przygotowania do lekcji.

Uczeń ma obowiązek systematycznie uzupełniać lekcje, na których go nie było oraz na bieżąco wklejać otrzymywane materiały, a także przynosić na zajęcia komplet niezbędnych pomocy do nauki (w tym również klej i nożyczki).

V. Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych:

1. Ocena śródroczna lub roczna jest wystawiana na podstawie ocen z oceniania bieżącego.
2. Ocenę śródroczną lub roczną wystawia się na podstawie kryteriów wymagań na poszczególne oceny w klasach IV-VIII. Uwzględnia ona rozwój ucznia. Wynika z zakresu opanowanych umiejętności, zdobytych wiadomości, a także wkładu pracy.
3. Przy ustalaniu oceny rocznej uwzględnia się ocenę śródroczną.

Wymagania na poszczególne oceny:

ocena	niedostateczna	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji	nie stara się zrozumieć odbieranych komunikatów i wyszukiwać w nich informacji	czyta na poziomie umożliwiającym dosłowne zrozumienie treści różnych tekstów kultury; potrafi odpowiedzieć na pytania dotyczące tekstu; określa główną myśl komunikatów pisanych i mówi o nich; podejmuje próbę sporządzenia notatki; rozpoznaje typowe intencje wypowiedzi; rozróżnia fakt i opinię; rozpoznaje kłamstwo; z pomocą odczytuje teksty posługujące się kodem pozajęzykowym; rozumie mowę ciała	czyta ze zrozumieniem; samodzielnie wynotowuje najważniejsze myśli odbieranego komunikatu; stara się porządkować informacje; wskazuje elementy wypowiedzi; wskazuje fakt i opinię; odróżnia fikcję od kłamstwa; wskazuje odpowiednie cytaty; zauważa i prawidłowo odczytuje intencje wypowiedzi; zwraca uwagę na informacje w przypisie	płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji; dokonuje selekcji informacji; samodzielnie sporządza notatkę zawierającą istotne informacje wskazane w temacie zajęć, poleceniu nauczyciela; uzupełnia brakujące informacje na podstawie kontekstu; wyciąga wnioski; podaje trafne cytaty; wykorzystuje informacje z przypisów; rozumie intencje nadawcy w różnych sytuacjach i relacjach	płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego; czyta regulaminie, wykorzystując lektury w wypowiedziach ustnych i pisemnych; sprawnie odczytuje informacje w różnych tekstach; krytycznie odbiera różne komunikaty (wartościuje, rozpoznaje perswazję, manipulację, ewentualne przejawy agresji, nawiązania); dostrzega problem, samodzielnie wyciąga wnioski, uogólnia	posiada umiejętność samodzielnej pracy z różnymi tekstami; potrafi twórczo przetwarzać i wykorzystać treści komunikatów
analizowanie interpretowanie, wartościowanie	nie podejmuje próby analizy i interpretacji tekstów	stara się opisywać odczucia wywołane przez tekst; potrafi odczytać znaczenia dosłowne i metaforycz-	określa problematykę dzieła; podejmuje próbę analizy i interpretacji; odczytuje metaforyczne i symboliczne znacze-	swobodnie wypowiada się o utworze; analizuje i interpretuje; czyta teksty na poziomie symbolicznym i	samodzielnie i krytycznie analizuje i interpretuje teksty; funkcjonalnie posługuje się poznana terminologią z teorii	samodzielnie i krytycznie analizuje i interpretuje teksty pozaprogramowe; bezbłędnie odczytuje symbole

		ne niektórych komunikatów; odczytuje treści różnych tekstów; zna podstawowe środki literackiego wyrazu; stara się rozpoznać rodzaje i poznane gatunki literackie oraz poznane środki stylistyczne, elementy świata przedstawionego	nia; dostrzega konteksty; zna środki wyrazu właściwe różnym tekstom kultury; odczytuje bliskie sobie wartości; rozpoznaje rodzaje i poznane gatunki literackie, poznane środki stylistyczne, elementy świata przedstawionego; wskazuje elementy konstrukcyjne utworu; z pomocą zauważa nawiązania do poznanych wątków literackich i kulturowych	przenośnym; dostrzega konteksty przydatne do interpretacji; znajduje w tekstach kultury, w tym współczesnej kultury popularnej (filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych; wykorzystuje biograficzne i historyczne aluzje; wykorzystuje znajomość elementów konstrukcyjnych utworu oraz gatunków do właściwej interpretacji dzieła; stara się posługiwać poznaną terminologią; zna literackie środki wyrazu i odczytuje ich funkcje; dostrzega wartości wpisane w teksty	literatury; dostrzega i omawia uniwersalne wartości, postawy, zagadnienia; odwołuje się do kontekstów biograficznych, historycznych, filozoficznych, religijnych, literackich, plastycznych, muzycznych; wykorzystuje pojęcia, terminy, cytaty; omawia funkcję użytych w utworze poznanych środków stylistycznych	kulturowe i aluzje literackie w nie wpisane; dysponuje bogatym słownictwem terminologicznym; próbuje samodzielnie wartościować zjawiska z kręgu kultury wysokiej i niskiej
tworzenie wypowiedzi ustnych	mimo pomocy wypowiada się nie na temat; tworzy wypowiedzi niespójne, nielogiczne, niekomunikatywne	tworzy zrozumiałe wypowiedzi; stara się wypowiadać na temat sytuacji życiowych, zainteresowań, tekstów kultury z pomocą nauczyciela; przedstawia treści przeczytanych tekstów; wygłasza teksty z pamięci; stara się stosować zasady etykiety językowej (językowego savoir vivre'u) oraz etyki mówienia (brak agresji werbalnej)	zabiera głos w dyskusji, potrafi zrelacjonować jej sens; wypowiada się na temat; buduje krótkie, logiczne wypowiedzi, próbując posługiwać się podstawowymi pojęciami i terminami swoistymi dla przedmiotów humanistycznych; rzadko korzysta z pomocy nauczyciela; nawiązuje kontakt z odbiorcą; stara się czytelnie wyrazić swoje intencje; stara się wypowiadać w sposób	śledzi tok dyskusji, interesuje się wypowiedziami innych; wyraża własne stanowisko w trakcie dyskusji; uzasadnia swoje racje ciekawie i komunikatywnie; właściwie wyraża swoje intencje; komponuje dłuższe wypowiedzi w sposób logiczny i uporządkowany; stara się tworzyć poprawne wypowiedzi w sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej; koryguje swoje błędy; wypowiada się w sposób zgodny	uczestniczy w dyskusji; potrafi polemizować z poglądami innych, udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych i trafnych argumentów ułożonych w logiczny wywód; mówi na temat wyczerpująco; dobiera stosowne słownictwo; wykazuje się swobodą konwersacji; prezentuje dłuższe wypowiedzi na różne tematy; wypowiada się w sposób zgodny z ogólnopolską normą wymowy; interpretuje	formułuje dojrzałe, wnikliwe wnioski świadczące o jego erudycji; buduje spójne, logiczne, bezbłędne wypowiedzi

			poprawny; prezentuje wypowiedzi wcześniej przygotowane; wygłasza z pamięci teksty i podejmuje próbę ich głosowej interpretacji; stosuje zasady etykiety językowej	z ogólnopolską normą wymowy; recytuje, uwzględniając barwę, intonację i natężenie głosu	głosowo teksty wygłaszane z pamięci	
tworzenie wypowiedzi pisemnych	nie podejmuje próby tworzenia wypowiedzi pisemnej; nie stara się pisać we właściwej formie; pisze nie na temat	podejmuje próbę tworzenia wypowiedzi w poznanych formach; stara się pisać na temat; stara się stosować zasady organizacji tekstu; tworzy pracę odtwórczą; poprawia błędy z pomocą nauczyciela; dba o czytelność i estetykę zapisu	redaguje pisemne formy wypowiedzi na ogół zgodnie z wymaganiami gatunku; dba o spójność i logikę wypowiedzi; w przeważającej części pisze na temat, zwracając uwagę na najważniejsze zagadnienie; przestrzega zasad organizacji tekstu; stosuje segmentację; stara się dostosować styl do formy wypowiedzi; zwraca uwagę na poprawność i estetykę zapisu; poprawia błędy po wskazaniu ich przez nauczyciela; streszcza i rozwija tekst	poprawnie redaguje pisemne formy wypowiedzi zgodnie z wymaganiami gatunku; zachowuje spójność i logikę wypowiedzi; pisze na temat, ale nie wyczerpuje tematu; tworzy wypowiedzi twórcze, samodzielne, wykorzystując synonimy; celowo stosuje segmentację tekstu; dostosowuje styl do formy wypowiedzi; dba o estetykę pracy; dokonuje redakcji tekstu i korekty błędów; umiejętnie streszcza i rozwija tekst	sprawnie redaguje spójne pisemne formy wypowiedzi; trafnie, wnikliwie wyczerpuje temat; tworzy wypowiedzi urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie; redaguje prace oryginalne; styl ma konsekwentny; segmentacja tekstu podkreśla logikę wypowiedzi; umiejętnie wprowadza cytaty; błędy poprawia samodzielnie	świadomie wykorzystuje różne formy wypowiedzi; podejmuje próby redagowania wypowiedzi pisemnych w formach spoza podstawy programowej; tworzy teksty oryginalne, nieszablonowe, ciekawe; podejmuje samodzielne próby tworzenia utworów literackich
świadomość językowa	mimo pomocy nie opanował minimalnej wiedzy z zakresu nauki o języku, która pozwalałaby na dalsze kształcenie	funkcjonalnie stosuje wiedzę językową z zakresu omawianych działów nauki o języku wspomagany przez nauczyciela: - wymienia narzędzia mowy; dzieli wyraz na litery, głoski i sylaby (przykłady bez litery i); rozpoznaje samogłoski i spółgłoski; zna zasady	funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę językową z zakresu omawianych działów nauki o języku: - wymienia ruchome i nieruchome narzędzia mowy; rozumie zgłoskotwórczą i zmiękczejącą funkcję i w zależności od pozycji w wyrazie; poprawnie	sprawnie funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę językową z zakresu omawianych działów nauki o języku; wiedzę tę świadomie wykorzystuje w swoich wypowiedziach: - wyjaśnia, jak powstają głoski twarde i miękkie, ustne i nosowe, dźwięczne i	sprawnie, świadomie i funkcjonalnie wykorzystuje zdobytą wiedzę z zakresu nauki o języku, ortografii i interpunkcji do tworzenia własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz osiągnięcia zamierzonych celów: - omawia proces	stosuje wyrażenia i zwroty wzbogacające wypowiedź; dokonuje korekty językowej różnych tekstów; tworzy teksty w różnych stylach wypowiedzi; pisze bezbłędnie

		oznaczania miękkości głosek; zna zasady podziału głosek na miękkie i twarde; ustne i nosowe, dźwięczne i bezdźwięczne; rozumie pojęcia: upodobnienia wewnątrzwyrazowe i międzywyrazowe pod względem dźwięczności, wygłos, uproszczenie grup spółgłoskowych; dostrzega upodobnienia wewnątrzwyrazowe i międzywyrazowe pod względem dźwięczności; dostrzega zjawisko ubezdźwięcznienia w wygłosie; rozumie pojęcie akcentu; wie, że w języku polskim akcent pada na ogół na drugą sylabę od końca; - rozumie pojęcia: wyraz podstawowy, wyraz pochodny, podstawa słowotwórcza, formant; tworzy wyrazy pochodne od podstawowych poprzez dodawanie przedrostków i przyrostków; dzieli wyraz na podstawę słowotwórczą i formant; wskazuje wyrazy podstawowe; zna pojęcie: kategoria znaczeniowa; rozumie pojęcia: rodzina wyrazów,	dzieli wyraz na litery i głoski z uwzględnieniem dwuznaków; rozumie różnice między samogłoskami i spółgłoskami; rozpoznaje sylaby otwarte i zamknięte; poprawnie dzieli wyraz przy przenoszeniu; dzieli głoski na miękkie i twarde, ustne i nosowe, dźwięczne i bezdźwięczne; dostrzega i nazywa upodobnienia wewnątrzwyrazowe i upodobnienia międzywyrazowe (pod względem dźwięczności oraz kierunku występowania upodobnienia); wskazuje ubezdźwięcznienie spółgłosek w wygłosie; dostrzega zjawisko uproszczeń spółgłoskowych, podkreśla grupy spółgłosek, w których może zajść uproszczenie; wyjaśnia, czym jest akcent; poprawnie zaznacza sylaby akcentowane w wyrazach typowych; - tworzy wyrazy pochodne, podaje ich definicję słowotwórczą; dokonuje analizy słowotwórczej wyrazu, znajduje oboczności; odróżnia wyrazy podzielne i niepodzielne	bezdźwięczne; wyjaśnia zgłoskotwórczą i zmiękczającą funkcję litery i w zależności od pozycji w wyrazie; poprawnie dzieli wyraz na litery i głoski z uwzględnieniem dwuznaków i zgłoskotwórczej lub zmiękczającej funkcji i; potrafi podać bezdźwięczne odpowiedniki głosek dźwięcznych i odwrotnie; wyjaśnia proces upodobnień wewnątrzwyrazowych i upodobnień międzywyrazowych oraz zjawisko ubezdźwięcznienia spółgłosek w wygłosie; wymienia najczęściej występujące uproszczenia grup spółgłoskowych; wymienia i omawia grupy wyrazów akcentowanych inaczej: formy pierwszej i drugiej osoby liczby mnogiej czasu przeszłego, tryb przypuszczający, liczebniki oraz wyrazy zapożyczone; - tworzy wyrazy pochodne od podstawowych poprzez użycie formantu zerowego, rozróżnia wrostek; nazywa	powstawania głosek z uwzględnieniem budowy narządów mowy; potrafi samodzielnie określać samogłoski i spółgłoski, samodzielnie określać liczbę głosek, liter i sylab w każdym wskazanym wyrazie, samodzielnie określić spółgłoski miękkie i twarde, ustne i nosowe, dźwięczne i bezdźwięczne; wyjaśnić, do jakich nieporozumień może prowadzić niepoprawne zapisywanie wyrazów ze spółgłoskami miękkimi; objaśnia zjawisko uproszczeń grup spółgłoskowych; potrafi poprawnie dokonać uproszczenia grupy spółgłoskowej; wyjaśnia zasady akcentu w języku polskim; poprawnie zaznacza sylaby akcentowane w wyrazach nietypowych: formy pierwszej i drugiej osoby liczby mnogiej czasu przeszłego, tryb przypuszczający, liczebniki oraz wyrazy zapożyczone; zauważa błędy w akcentowaniu wyrazów; - tworzy wyrazy pochodne z użyciem różnych formantów,	
--	--	--	--	--	---	--

		rdzeń, oboczności rdzenia, wyraz pokrewny; potrafi wymienić wyrazy pokrewne do podanego wyrazu; zna kryterium podziału wyrazów złożonych; rozróżnia skróty od skrótowców; zapisuje i odczytuje skróty i skrótowce; zna pojęcia: treść wyrazu i zakres znaczeniowy wyrazu; dostrzega różnicę między treścią wyrazu a jego zakresem; - zna pojęcia: synonim, homonim, antonim, wulgaryzm, neologizm, archaizm, kolokwializm, związek frazeologiczny, zauważa je w tekście; dobiera w pary podane synonimy, homonimy, antonimy; zna pojęcie neologizm artystyczny i wyszukuje go w tekście literackim; zna pojęcia: dialekt, dialektyzm i dialektyzacja, gwara; potrafi wyjaśnić znaczenie związków frazeologicznych omawianych na lekcjach ; zna pojęcie styl wypowiedzi; potrafi odróżnić styl potoczny od naukowego i artystycznego; - rozpoznaje poznane części mowy, potrafi uzupełnić zdania	słowotwórczo; potrafi zakwalifikować wyraz do właściwej kategorii znaczeniowej; omawia funkcje formantów słowotwórczych; rozróżnia wyrazy pokrewne i bliskoznaczne; umie zaklasyfikować wyrazy do rodziny wyrazów; wyodrębnia rdzeń w rodzinie wyrazów, zapisuje jego oboczności; rozróżnia wyrazy złożone; zna zasady odmiany skrótów i skrótowców; rozumie, czym jest treść wyrazu i zakres znaczeniowy wyrazu; porządkuje wyrazy w kolejności od najwęższego do najszerszego zakresu i odwrotnie; - rozumie pojęcia: synonim, homonim, antonim, wulgaryzm, eufemizm, neologizm, archaizm, kolokwializm, dialekt, dialektyzm, dialektyzacja, gwara; stosuje synonimy, homonimy, antonimy; tworzy do podanych wyrazów synonimy, homonimy, antonimy; rozumie i wyjaśnia, w jaki sposób powstają neologizmy; dostrzega rodowód związków frazeologicznych	formanty słowotwórcze; poprawnie tworzy wyrazy pochodne należące do wskazanej kategorii znaczeniowej; potrafi wskazać podstawy słowotwórcze w wyrazach złożonych i wyodrębnić formant; poprawnie używa w wypowiedziach skrótów i skrótowców; poprawnie dostosowuje formę orzeczenia do łączącego się z nim skrótowca; wyjaśnia, czym jest treść wyrazu i zakres znaczeniowy wyrazu; objaśnia zależności między treścią wyrazu a jego zakresem; wyjaśnia pojęcia: znaczenie słowotwórcze oraz znaczenie słownikowe; - wyjaśnia, czym jest synonim, homonim, antonim, wulgaryzm, eufemizm, neologizm, archaizm, kolokwializm, dialekt, dialektyzm, dialektyzacja, gwara; tworzy wyrażenia synonimiczne, antonimiczne, homonimiczne; redaguje własny tekst, wykorzystując synonimy i antonimy; rozróżnia i rozpoznaje neologizmy; wyjaśnia znaczenie neologizmów artystycznych;	dążąc do bogactwa wypowiedzi; wyjaśnia zależność między budową wyrazu a jego przynależnością do kategorii znaczeniowej; samodzielnie tworzy wykres rodziny wyrazów; ocenia przydatność skrótów i skrótowców; świadomie i celowo stosuje różne wyrazy o bogatszej lub uboższej treści oraz o szerszym lub węższym zakresie znaczeniowym w zależności od intencji; - świadomie wykorzystuje synonimy i antonimy do wzbogacenia swoich wypowiedzi; ocenia przydatność zapożyczeń; nie nadużywa zapożyczeń; wyjaśnia różnicę między frazą, zwrotem i wyrażeniem; wyjaśnia funkcję neologizmów artystycznych; próbuje archaizować język niektórych swoich wypowiedzi dla oddania kolorytu lokalnego epoki; potrafi na podstawie kontekstu znaleźć współczesne znaczenie niektórych archaizmów oraz odpowiedniki z języka ogólnopolskiego dla niektórych dialektyzmów; potrafi	
--	--	--	---	--	--	--

		wskazanymi częściami mowy; określa formy czasownika (osobę, liczbę, czas, rodzaj, tryb, aspekt, stronę), odróżnia formy osobowe i nieosobowe (bezokoliczniki, formy zakończone na -no, -to); odróżnia imiesłowy od innych form czasowników; zna kryterium podziału imiesłowów przymiotnikowych (czynne i bierne) i przysłówkowych (współczesne i uprzednie); próbuje rozróżniać imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe; próbuje przekształcać konstrukcje z osobową formą czasownika w konstrukcje z imiesłowami; określa formy rzeczownika i przymiotnika (przypadek, liczbę, rodzaj); odmienia rzeczownik i przymiotnik przez przypadki, wskazuje temat i końcówkę (bez oboczności w temacie); stopniuje przymiotnik i przysłówkę; zastępuje inne części mowy odpowiednimi zaimkami; poprawnie używa liczebników w datach; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za	omawianych na lekcjach; potrafi wyjaśnić ich dosłowne i przenośne znaczenie; potrafi zastąpić archaizmy wyrazami współczesnymi oraz wyjaśnić znaczenie niektórych dialektyzmów na podstawie przypisów; wie, w jakich regionach Polski zachowały się gwary; rozumie, co to jest styl wypowiedzi oraz zna kryterium podziału stylu (potoczny, urzędowy, artystyczny, retoryczny, publicystyczny i naukowy); klasyfikuje dany tekst do określonego stylu wypowiedzi; - rozpoznaje i tworzy poprawne formy poznanych odmiennych części mowy; podaje przykłady poznanych nieodmiennych części mowy; tworzy różne formy czasowników; przekształca zdanie z nieosobową formą czasownika na zdanie z osobową formą czasownika i odwrotnie; rozpoznaje w tekście konstrukcje z się; przekształca stronę czynną w bierną i odwrotnie; poprawnie tworzy imiesłowy przymiotnikowe i	klasyfikuje związki frazeologiczne (wyrażenia, zwroty, frazy); rozumie zjawisko archaizacji oraz dialektyzacji języka i jego funkcję stylistyczną; wyjaśnia pojęcie stylu wypowiedzi; potrafi wymienić gwary (mazowiecka, kaszubska, podhalańska, śląska, mazurska); podaje niektóre charakterystyczne cechy stylu potocznego, urzędowego, artystycznego, retorycznego, publicystycznego i naukowego; - rozpoznaje, tworzy i poprawnie stosuje poznane części mowy oraz określa ich funkcję w zdaniu; rozróżnia czasowniki przechodnie i nieprzechodnie; stosuje różne formy czasowników (osobowa, bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to, konstrukcje z się) w zależności od formy wypowiedzi; poprawnie rozróżnia imiesłowy przymiotnikowe oraz przysłówkowe, określa ich funkcję w zdaniu; poprawnie stosuje imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe w celu osiągnięcia większej	wyjaśnić, czym charakteryzuje się styl potoczny, urzędowy, artystyczny, retoryczny, publicystyczny i naukowy; - celowo stosuje różne formy czasowników w zależności od formy wypowiedzi; celowo i poprawnie stosuje imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe w celu osiągnięcia większej spójności tekstu; tworzy wnioski na temat fleksji imiesłowów przymiotnikowych i jej związków z przymiotnikiem; tworzy wnioski na temat sposobu tworzenia imiesłowów przysłówkowych; wyjaśnia na czym polegają osobliwości w odmianie rzeczowników; stosuje odpowiednie stopnie przymiotników i przysłówków ze względu na przekazywaną treść i intencję wypowiedzi; świadomie używa zaimków we własnych tekstach w celu usunięcia zbędnych powtórzeń wyrazowych; poprawnie stosuje liczebniki zbiorowe; prawidłowo używa spójników w celu osiągnięcia spójności i	
--	--	--	--	---	---	--

		pomocą podanych spójników; - rozróżnia wypowiedzenia (zdanie, równoważnik zdania, zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie, imiesłowowy równoważnik zdania); uzupełnia zdania imiesłowowym równoważnikiem zdania; rozróżnia zdania ze względu na cel wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe); przekształca zdania nierozwinięte w rozwinięte i odwrotnie; przekształca zdanie w równoważnik zdania i odwrotnie; rozpoznaje części zdania (podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik); dostrzega logiczne powiązania między wyrazami w zdaniu; wyróżnia wyraz określający i określany; rozróżnia związek główny i poboczny; wykonuje wykres zdania, wpisując poszczególne wyrazy w schemat; tworzy zdanie złożone ze zdań pojedynczych; odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania	przysłówkowe; wyróżnia imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierne oraz imiesłowy przysłówkowe współczesne i uprzednie w tekście; przekształca konstrukcje z osobową formą czasownika w konstrukcje z imiesłowem przymiotnikowym oraz imiesłowem przysłówkowym i odwrotnie; rozpoznaje tematy oboczne, wskazuje i nazywa oboczności; rozróżnia i nazywa stopniowanie proste, opisowe i nieregularne przymiotników i przysłówków; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, liczebne i przysłówne; rozróżnia liczebniki główne, porządkowe i zbiorowe; poprawnie łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą różnych spójników; - posługuje się różnymi rodzajami wypowiedzeń w zależności od intencji, z jaką przekazuje komunikat; rozpoznaje zamierzony przez nadawcę cel wypowiedzi; rozpoznaje wypowiedzenia (równoważnik zdania, zdanie bezpodmiotowe, zdanie pojedyncze,	spójności tekstu; poprawnie używa rzeczowników o nietypowej odmianie; zna zasady użycia długiach i krótkich form zaimków; odmienia liczebniki; przekształca wypowiedzenia różnego typu, stosując zamiennie spójniki; przekształca tekst, modyfikując jego znaczenie poprzez użycie właściwej partykuły; wykorzystuje wykrzyknik; - w wypowiedziach ustnych i pisemnych posługuje się różnymi rodzajami wypowiedzeń; rozpoznaje, tworzy i przekształca wypowiedzenia (równoważnik zdania, zdanie bezpodmiotowe, zdanie pojedyncze, zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie, zdanie złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania, wypowiedzenie wielokrotnie złożone), dostrzega stylistyczną funkcję równoważników zdań; rozróżnia orzeczenie z czasownikiem modalnym, niefleksyjnym, wyrażone frazeologizmem;	stosuje się do zasad interpunkcji; celowo stosuje w wypowiedziach wykrzyknik i partykułę w zależności od intencji; rozróżnia związek zgody, rządu i przynależności; - celowo posługuje się różnymi rodzajami wypowiedzeń w zależności od intencji, świadomie stosuje równoważnik zdania, aby przekazać informację skrótową; samodzielnie dokonuje analizy logicznej zdania, sprawnie nazywa części zdania, uwzględniając różne rodzaje podmiotu, orzeczenia, przydawki i okolicznika; świadomie i celowo posługuje się różnymi rodzajami zdań złożonych współrzędnie, podrzędnie, konstrukcjami z imiesłowowym równoważnikiem zdania oraz wypowiedzeniem wielokrotnie złożonym, eliminując błędy składniowe; poprawnie rozpoznaje, tworzy i przekształca zdania złożone współrzędnie, podrzędnie i konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem	
--	--	---	---	---	---	--

		złożonego podrzędnie; zna kryterium podziału zdań złożonych współrzędnie; stara się poprawnie wyodrębnić części składowe w zdaniu złożonym na podstawie wskazanych orzeczeń; układa zdanie złożone współrzędnie; umie postawić pytanie o zdanie podrzędne; rozpoznaje zdanie złożone z podrzędnym okolicznikowym, przydawkowym, dopełnieniowym; stara się poprawnie wyodrębnić części składowe w wypowiedzeniu wielokrotnie złożonym na podstawie wskazanych orzeczeń; zna kolejność wykonywania czynności przy analizie wypowiedzenia wielokrotnie złożonego; - zna pojęcia: mowa zależna i niezależna; rozpoznaje mowę zależną i niezależną, wyszukuje w tekście przykłady; przekształca wypowiedzi w mowie niezależnej na mowę zależną według podanego wzoru; - dostrzega różnorodność słownictwa; zna podstawowe zasady ortograficzne i interpunkcyjne; błędy poprawia z pomocą	zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie, zdanie złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania, wypowiedzenie wielokrotnie złożone), potrafi wskazać je w tekście; układa plan wydarzeń w formie zdań i równoważników zdań; rozróżnia orzeczenie czasownikowe i imienne; rozróżnia podmiot gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny; rozróżnia okolicznik miejsca, czasu, celu, przyczyny, sposobu, przyzwolenia i warunku; poprawnie łączy wyrazy w związki składniowe; wykonuje wykresy prostych zdań pojedynczych, nazywa części zdania; rozwija treść zdań, stosując przydawkę, dopełnienie, okolicznik rozpoznaje zdania współrzędne łączne, rozłączne, przeciwstawne i wynikowe oraz nazywa je; tworzy zdania złożone podrzędnie, przekształcając określenia ze zdań pojedynczych; rozpoznaje zdania złożone z podrzędnym przydawkowym, dopełnieniowym i okolicznikowym oraz	poprawnie stosuje różne rodzaje podmiotów i orzeczeń, przydawki, dopełnienia i okoliczniki; przekształca zdanie bezpodmiotowe na zdania o tej samej treści z podmiotem gramatycznym; dokonuje przekształceń składniowych; przedstawia związki wyrazów na wykresie, nazywa części zdania, podając typ orzeczenia i podmiotu oraz nazywa przydawki, dopełnienia i okoliczniki; przedstawia graficznie różne rodzaje zdań złożonych współrzędnie; przekształca zdanie pojedyncze w złożone z podrzędnym i odwrotnie; definiuje zdania złożone z podrzędnym okolicznikowym, przydawkowym, dopełnieniowym, orzecznikowym i podmiotowym; sporządza wykresy zdań złożonych podrzędnie; znajduje i poprawia błędy składniowe w konstrukcjach z imiesłowowym równoważnikiem zdania, wyjaśnia na czym one polegają (zgodność podmiotu, relacja czasowa); dokonuje analizy	zdania; poprawnie dokonuje analizy składniowej wypowiedzenia wielokrotnie złożonego z wypowiedzeniami wtrąconymi; układa zdania do wykresów; - wyjaśnia, czym charakteryzuje się mowa zależna i niezależna i określa funkcję stylistyczną mowy niezależnej; potrafi poprawić błędne zdania, przekształcając je w odpowiedni rodzaj mowy niezależnej lub zależnej; redaguje wypowiedź pisemną z zastosowaniem mowy zależnej oraz niezależnej z zachowaniem właściwej interpunkcji; - sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka; dba o różnorodność składniową; precyzyjnie wysławia się; ma bogate słownictwo; stosuje poprawny zapis ortograficzny i interpunkcyjny; wykorzystuje wiedzę o składni w prawidłowym stosowaniu reguł interpunkcyjnych; rzadko pojawiające się błędy poprawia samodzielnie; - trafnie i celowo,	
--	--	--	---	--	--	--

		nauczyciela; - zna sposoby wprowadzania cytatu do wypowiedzi pisemnej oraz zasady cytowania, dostrzega cytaty w różnych tekstach	nazywa je; z pomocą nauczyciela potrafi rozpoznać zdanie złożone z podrzędnym orzecznikowym i podmiotowym; układa zdania z podrzędnym przydawkowym, dopełnieniowym, okolicznikowym; układa zdania z podrzędnym orzecznikowym oraz podmiotowym według podanego wzoru; przekształca zdania złożone współrzędnie oraz podrzędnie w zdania złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania; znajduje błędy w konstrukcjach z imiesłowowym równoważnikiem zdania; przekształca kilka wypowiedzi pojedynczych w wypowiedzenie wielokrotnie złożone i odwrotnie; wyodrębnia zdania składowe w wypowiedzeniu wielokrotnie złożonym; - wie, czym jest mowa zależna i niezależna; rozróżnia wypowiedzenie wprowadzane i wprowadzające w mowie niezależnej; przekształca mowę niezależną w zależną i odwrotnie; zna zasady	składniowej wypowiedzenia wielokrotnie złożonego (zależności współrzędne oraz podrzędne: okolicznikowe, przydawkowe, dopełnieniowe, orzecznikowe, podmiotowe); umie przyporządkować podany wykres wypowiedzenia wielokrotnie złożonego do wybranego zdania; - wyjaśnia pojęcia: mowa niezależna oraz mowa zależna, dostrzega i wyjaśnia różnice między nimi; poprawnie przekształca mowę niezależną w zależną i odwrotnie; stosuje mowę niezależną w wypowiedziach pisemnych; - właściwie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka; dba o poprawność zapisu; potrafi uzasadnić pisownię wyrazów, odwołując się do poznanych na lekcji zasad; na ogół prawidłowo stosuje zasady interpunkcji; dokonuje redakcji tekstu i korekty błędów; - dostrzega funkcję cytatu w różnych tekstach; wprowadza cytaty do swoich	poprawnie i w sposób uzasadniony stosuje cytaty w swoich wypowiedziach pisemnych; umie samodzielnie wybrać odpowiednie cytaty	
--	--	---	---	---	--	--

			interpunkcji mowy niezależnej; - pracuje nad poprawnością wypowiedzi; potrafi stosować podstawowe zasady ortografii; zna zasady interpunkcyjne i stara się je stosować; poprawia popełnione błędy po wskazaniu ich przez nauczyciela; - stara się wprowadzać cytaty do wypowiedzi pisemnej, stosując odpowiednie zasady	wypowiedzi pisemnych		
lektura	nie zna lektur obowiązkowych	zna treść lektur (w przypadku obszernych tekstów dłuższe fragmenty zlecone przez nauczyciela), odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości takie jak: przyjaźń, wierność, patriotyzm; prezentuje ogólną znajomość problematyki lektur programowych; potrafi podać imię i nazwisko twórcy, tytuł dzieła, głównych bohaterów, informacje te umie zastosować w swojej wypowiedzi; układa plan wydarzeń w formie zdań lub równoważników zdań	zna treść i problematykę poznanych lektur; zapoznaje się z ich tekstem; samodzielnie wyszukuje elementy świata przedstawionego oraz potrzebne informacje; umie odtworzyć najważniejsze wydarzenia; zna podstawowe fakty z biografii obowiązkowych autorów; dostrzega związek omawianych utworów z biografiami twórców i czasem historycznym	dobrze zna treść i problematykę poznanych lektur; świadomie zapoznaje się z ich tekstem; zna biografię wskazanych autorów; opowiada treść utworu; potrafi określić problematykę tekstu, scharakteryzować świat przedstawiony, wyjaśnić motywy postępowania bohaterów, ocenić ich zachowania i postawy, nazwać wartości, wyszukać argumenty do uzasadnienia swojej opinii	wykazuje się bardzo dobrą znajomością treści i problematyki wszystkich lektur programowych; zapoznaje się z ich tekstem w sposób krytyczny; wykazuje się dokładną znajomością informacji o autorach; barwnie opowiada treść utworów	czyta lektury dodatkowe i umie o nich rozmawiać w sposób dojrzały
samokształcenie i docieranie do informacji	nie korzysta z żadnych form pracy proponowanych przez nauczyciela; zaniedbuje wykonywa-	z pomocą dociera do informacji z różnych źródeł; korzysta ze słowników w formie	samodzielnie dociera do informacji; gromadzi je i wykorzystuje; czerpie dodatkowe informacje z	stosuje różne techniki uczenia się; selekcjonuje i porządkuje informacje z różnych	jest krytyczny; samodzielnie planuje własną pracę; wyciąga wnioski z samooceny;	odnosi sukcesy; uczestniczy w konkursach przedmiotowych, osiągając wysokie

	nie prac domowych; nie angażuje się w pracę grupy	książkowej i multi-medialnej; posługuje się spisem treści; przygotowuje się do lekcji, uzupełnia braki wynikające z absencji; śledzi tok lekcji oraz wypowiedzi innych w różnych sytuacjach dydaktycznych (wycieczka, muzeum, teatr, film, praca w grupach); pracuje niesystematycznie; wymaga stałej zachęty do pracy	przypisu; praktycznie korzysta ze słowników; samodzielnie korzysta z zasobów biblioteki; stara się organizować i planować własną pracę, wykorzystując nowoczesne narzędzia; w ocenie własnej wiedzy i umiejętności opiera się na komunikatach nauczycieli; przygotowuje prace domowe; rzadko aktywnie uczestniczy w lekcjach	źródeł; starannie przygotowuje się do zajęć; bierze czynny udział w lekcji; śledzi tok dyskusji; interesuje się wypowiedziami innych; przedstawia swój punkt widzenia	systematycznie przygotowuje się do zajęć; aktywnie uczestniczy w lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych; przygotowuje referaty i próbuje je wygłaszać; często angażuje się w zadania dodatkowe; uczestniczy w konkursach przedmiotowych	wyniki; jest animatorem życia literackiego, kulturalnego w szkole; samodzielnie poznaje pozaprogramowe teksty kultury (literatura piękna, popularyzacja naukowa, malarstwo, film, teatr, muzyka, itp.) i wykorzystuje je w wypowiedziach ustnych i pisemnych; śledzi aktualne wydarzenia kulturalne, prezentuje je w klasie i w szkole; realizuje samodzielnie lub w zespole projekt związany z określonym zagadnieniem, wykazując się oryginalnością i stosowaniem różnorodnych technik; współpracuje w zespole
--	---	--	--	---	--	--

**Aby uczeń otrzymał ocenę wyższą, musi obok wymagań na daną ocenę opanować wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę niższą.*

VI. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów.

a. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów posiadających opinie poradni psychologiczno – pedagogicznych o specyficznych trudnościach w uczeniu się (dysleksja rozwojowa):

- wymagania na poszczególne oceny są takie same jak dla uczniów nieposiadających opinii poradni psychologiczno – pedagogicznych o specyficznych trudnościach w uczeniu się z uwzględnieniem występowania trudności, którym ze względu na zaburzone funkcje percepcyjno – motoryczne uczniowie nie są w stanie sprostać,

- obszary dostosowania wymagań obejmują:

- warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, środki dydaktyczne,
- zewnętrzną organizację nauczania,
- warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności tj. metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania.

- zasady postępowania z uczniem z dysleksją rozwojową:

1. podchodzić w trakcie pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień; kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych poleceń,
2. stosować częściej testy wyboru, zdań niedokończonych, teksty z lukami jako pisemne sprawdziany,
3. czytanie lektur szkolnych rozłożyć w czasie; akceptować korzystania z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji,
4. uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem; dawać więcej czasu,
5. preferować wypowiedzi ustne; kierować precyzyjne pytania, zadawać pytania naprowadzające, pozostawić chwilę czasu do namysłu,
6. w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie),
7. pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów,
8. wymagać znajomości zasad ortograficznych,
9. podać jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wyводу, treść, styl, kompozycja, zapis, czyli ortografia i interpunkcja),
10. przy ocenie prac pisemnych nie brać pod uwagę błędów dyslektycznych, stosować odrębne kryteria klasyfikacji błędów ortograficznych podczas oceny prac pisemnych:

- błędy ortograficzne w przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się to: łamanie zasad pisowni wyrazów z u – ó, ż – rz, h – ch; łamanie zasady pisania wielką literą na początku zdania; łamanie zasady pisania wielką literą nazw własnych,
 - do błędów graficznych w pracach uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu zalicza się: dodawanie, opuszczanie, przestawianie liter, sylab lub całych wyrazów; mylenie liter o podobnym kształcie (a – o, l – ł – t, n – r, m – n, u – w, e – ę, a – ą, i – j), dużych i małych (z wyjątkiem początku zdania), rzadziej używanych (h – H, f – F, L – F), odpowiedników głosek zbliżonych fonetycznie (b – p, d – t, w – f, g – k, dz – c, sz – s, i – y, ę – em – en, ą – om – on, ś – ź, ć – dź), różniących się w położeniu w stosunku do osi pionowej (p – b, d – b) lub poziomej (m – w, n – u, b – p, d – g, p – g); ominięcie drobnych elementów graficznych, w tym: oznaczania miękkości nad literami, kropek (dź, ż, i, j) „ogonków” przy literach ą lub ę i kreski (wężyka) przy literach ó, t lub ł; błędy dotyczące podziału wyrazu; utratę dźwięczności (kóska zam. kózka, proźba zam. prośba),
11. zmniejszać ilość zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużać czas pracy,
 12. sprawdzać, czy została skończona notatka z lekcji; jeśli to potrzebne przygotowywać gotową notatkę do wklejenia lub skracać wielkość notatki,
 13. sadzać blisko nauczyciela; dzięki temu zwiększy się koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu,
 14. zezwalać na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych; zachęcać do samokontroli podczas pisania prac; zapewnić dodatkową chwilę na to, by była możliwość sprawdzenia i poprawienia błędów,
 15. akceptować pismo drukowane, pismo na maszynie, komputerze zwłaszcza podczas pisania prac obszernych (wypracowań, referatów); jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, prosić go o samodzielne odczytanie pracy,
 16. mobilizować do wysiłku i ukończenia zadania,
 17. tworzyć atmosferę życzliwości i bezpieczeństwa; doceniać za podejmowany wysiłek,
 18. podkreślać mocne strony; wspierać, stosować pochwały,
 19. zwracać uwagę na postępy w pracy, wytrwałość i rzetelność,
 20. dbać o prawidłowe relacje z rówieśnikami,
 21. usprawniać zaburzone funkcje poprzez udział dziecka w zajęciach korekcyjno- kompensacyjnych.

b. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów posiadających opinie poradni psychologiczno – pedagogicznych o konieczności obniżenia wymagań:

- obszary dostosowania wymagań obejmują:

- obniżenie treści wymagań, ale nie poniżej podstawy programowej tak, by zakres wiedzy i umiejętności umożliwił uczniowi sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego
- warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, środki dydaktyczne,
- zewnętrzną organizację nauczania,
- warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności tj. metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania.

- zasady postępowania z uczniem z opinią o konieczności obniżenia wymagań:

1. podchodzić w trakcie samodzielnej pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień; kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych poleceń,
2. zmniejszać ilość, stopień trudności i obszerność zadań,
3. dzielić materiał na mniejsze partie, wyznaczać większą ilość czasu na ich opanowanie i odpytywanie,
4. unikać trudnych czy bardzo abstrakcyjnych pojęć,
5. wydłużać czas na odpowiedź, przeczytanie lektury; w przypadku obszernych lektur ograniczyć czytanie do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystanie z nagrań fonicznych lub z ekranizacji,
6. wprowadzać dodatkowe środki dydaktyczne, np. ilustracje, plansze,
7. odwoływać się do znanych sytuacji z życia codziennego i do konkretnego,
8. formułować pytania w formie zdań o prostej konstrukcji, powołujących się na ilustrujące przykłady; podawać polecenia w prostszej formie (dzielić złożone treści na proste, bardziej zrozumiałe części); unikać pytań problemowych, przekrojowych,
9. pomagać podczas wypowiedzi ustnych w doborze słownictwa, zadawać dodatkowe pytania naprowadzające, pomagać w porządkowaniu wiadomości, wyciąganiu wniosków,
10. uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie),
11. pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów,
12. uwzględniać wolniejsze tempo pracy,
13. nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w wypracowaniach, raczej oceniać ich wartość merytoryczną,
14. stwarzać możliwości większej ilości ćwiczeń i praktycznych doświadczeń,
15. zezwalać na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach pod kontrolą rodziców,
16. zachęcać rodziców do uczestniczenia w odrabianiu pracy domowej i powtarzania wiadomości zdobytych przez dziecko w szkole,
17. mobilizować do wysiłku i kończenia pracy, często wzmacniać, tworzyć atmosferę życzliwości i bezpieczeństwa,
18. dbać o prawidłowe relacje z rówieśnikami,
19. organizować zajęcia w ramach zespołu dydaktyczno-wyrównawczego.

- odpowiedzi ustne są oceniane według następujących kryteriów oceny ustnej:

<u>Ocena celująca:</u>	<u>Ocena bardzo dobry:</u>	<u>Ocena dobry:</u>	<u>Ocena dostateczny:</u>	<u>Ocena dopuszczający:</u>	<u>Ocena niedostateczny:</u>
- pełna i samodzielna odpowiedź zgodna z tematem, - trójdzielna i spójna kompozycja, - samodzielne argumentowanie, wnioskowanie, ocena, - styl wypowiedzi swobodny, bogate słownictwo, brak rażących błędów językowych, - używanie cytatów (niekoniecznie w formie bezbłędnej), skojarzenia z innymi tekstami.	- samodzielna odpowiedź zgodna z tematem, - uporządkowana i spójna kompozycja, niewielkie przestoje, - widoczna próba samodzielnego argumentowania, wnioskowania, formułowania ocen, - styl wypowiedzi swobodny, zróżnicowane słownictwo, drobne błędy językowe.	- odpowiedź z błędami merytorycznymi (widoczny niewielki brak związku prezentowanych wiadomości z tematem wypowiedzi), ale w większości formułowana samodzielnie z niewielką pomocą nauczyciela stosującego pytania naprowadzające, - kompozycja spójna, zdarzają się przestoje, - widoczna próba formułowania własnych sądów, wniosków i argumentów, - styl poprawny, dopuszczalne błędy językowe.	- powierzchowna odpowiedź kierowana dodatkowymi pytaniami nauczyciela (pytanie, dłuższa częśćka stanowiąca odpowiedź), ale w większej części zgodna z tematem, dopuszczalne błędy rzeczowe, - duże zakłócenia w kompozycji i spójności wypowiedzi, materiał słabo uporządkowany, liczne przestoje, - brak formułowania własnych sądów, wniosków, niewiele argumentów, - styl ogólnie poprawny, dopuszczalne błędy językowe.	- odpowiedź kierowana dodatkowymi pytaniami nauczyciela (pytanie, odpowiedź; pytanie, odpowiedź) ograniczona do bardzo ogólnych wiadomości, - brak spójności, chaotyczność, bardzo duże i liczne przestoje, - brak wniosków, argumentacji, - język komunikatywny, liczne błędy językowe, ubogie słownictwo.	- brak odpowiedzi (nieznajomość treści programowych) lub odpowiedź nie na temat, - odpowiedź poniżej wymogów określonych na ocenę dopuszczającą.

c. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów posiadających opinie poradni psychologiczno – pedagogicznych o zespole nadpobudliwości psychoruchowej – ADHD oraz zaburzeniach zachowania (impulsywność, niepokój, złość, niezadowolenie, poczucie wykluczenia, frustracja, pochopność myślenia, nadmierne pobudzenie, buntowanie się, nerwowość):

- obszary dostosowania wymagań obejmują:

- warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, środki dydaktyczne,
- zewnętrzną organizację nauczania,
- warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności tj. metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania.

- zasady postępowania z uczniem z ADHD:

1. przeznaczyć miejsce w ławce tak, aby dziecko nie skupiało na sobie uwagi innych uczniów i swoim kręceniem się nie przeszkadzało w prowadzeniu lekcji; jasno określić granice przestrzenne, gdzie dziecko może się poruszać; sąsiad w ławce powinien być osobą spokojną i zrównoważoną,
2. pomagać w zorganizowaniu świata wokół; usuwać z otoczenia przedmioty, plakaty, obrazki, które mogą rozpraszać uwagę,
3. podchodzić w trakcie samodzielnej pracy, w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień; kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych poleceń,
4. skupiać uwagę na tym, co najważniejsze (wyróżniać kolorem ważne wiadomości),
5. wzmacniać wszystkie przejawy pożądanego zachowania,
6. stosować zrozumiałe reguły; przypominać o istniejących regułach,
7. być konsekwentnym,
8. przekazywać treści w jasnej, prostej i krótkiej formie,
9. wyznaczać konkretny cel i dzielić zadania na mniejsze możliwe do zrealizowania etapy,
10. wyciągać pozytywne i negatywne konsekwencje zachowania,
11. stosować zrozumiały system pochwał i kar,
12. w miarę możliwości działać według wcześniej ustalonego planu,
13. uczyć współdziałania i pracy w grupie,
14. wydawać polecenia krótkimi, zdecydowanymi zdaniami,
15. jasno i jednoznacznie komunikować, że coś jest bardzo ważne i wymaga zapisania; sprawdzać, czy wszystkie ważne treści z lekcji zostały zapisane,
16. pilnować, by zostało zapisane zadanie domowe,
17. zachęcać do zadawania pytań,
18. pobudzać zainteresowania; angażować w bardzo konkretne działania,
19. mobilizować do wysiłku i kończenia pracy,
20. często wzmacniać, tworzyć atmosferę życzliwości i bezpieczeństwa,
21. prowadzić rozmowy o charakterze wychowawczym w atmosferze bezpieczeństwa, bez agresji i wywoływania poczucia winy,
22. mobilizować rodziców do uczestniczenia w życiu szkolnym dziecka oraz kontrolowaniu jego zachowania, uczestniczenia w odrabianiu pracy domowej i powtarzania wiadomości zdobytych w szkole.

d. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów posiadających orzeczenia o niepełnosprawności intelektualnej:

- obszary dostosowania wymagań obejmują:

- obniżenie treści wymagań, ale nie poniżej podstawy programowej kształcenia ogólnego tak, by zakres wiedzy i umiejętności umożliwił uczniowi sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego
- warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, środki dydaktyczne,
- zewnętrzną organizację nauczania,
- warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności tj. metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania.

- zasady postępowania z uczniem z orzeczeniem o upośledzeniu w stopniu lekkim:

1. posadzić ucznia jak najbliżej tablicy,
2. odpytywać w miarę możliwości ustnie,
3. dzielić materiał na mniejsze partie, wyznaczać większą ilość czasu na jego opanowanie i odpytywanie,
4. wydłużać czas na odpowiedź, przeczytanie lektury; w przypadku obszernych lektur ograniczyć czytania do istotnych fragmentów ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystania z nagrań fonicznych lub z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów; w miarę możliwości dawać pytań wcześniej w celu przygotowania odpowiedzi w domu,
5. dostosowywać sprawdziany do możliwości ucznia z uwzględnieniem zasady stopniowania trudności,
6. często podchodzić w trakcie samodzielnej pracy, w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień; kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów,
7. zezwalać na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach pod kontrolą rodziców,
8. zadawać do domu tyle, ile dziecko jest w stanie samodzielnie wykonać,
9. stosować ćwiczenia doskonalące szybkość i precyzyjność spostrzegania,
10. zwracać szczególną uwagę na odróżnianie istotnych szczegółów, przedmiotów na ilustracjach,
11. pracować na konkretach z uwzględnieniem krótkotrwałego okresu koncentracji, cały czas kontrolować uwagę ucznia,
12. podawać etapami, krótkimi porcjami materiał,
13. uwzględniać wolne tempo uczenia się,
14. dawać więcej czasu na opanowanie materiału,
15. pamiętać o tym, że uczeń ma problemy z funkcją pamięci logicznej i abstrahowania, bazować na doświadczeniach z życia codziennego,
16. pomagać podczas wypowiedzi ustnych w doborze słownictwa, zadawać dodatkowe pytania naprowadzające, pomagać w porządkowaniu wiadomości, wyciąganiu wniosków,
17. unikać trudnych czy bardzo abstrakcyjnych pojęć, obrazować pojęcia przykładami z życia, wzbogacać zasób słownictwa i wiedzy o otaczającym środowisku,
18. uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), dawać gotowe wzorce pracy pisemnej, przygotowywać gotowe sformułowania, jakie powinny znaleźć się w pracy pisemnej,
19. przy ocenianiu uwzględniać możliwości wystąpienia błędów mających związek z wadą wymowy,

20. organizować zajęcia rewalidacyjne, w czasie których należy oprócz wyjaśniania bieżących zagadnień programowych, usprawniać funkcje poznawcze (procesy intelektualne i percepcyjne),
21. oceniać za wkład pracy w wykonanie ćwiczenia, chęci,
22. motywować do wysiłku za pomocą wzmocnień pozytywnych, podkreślać niewielkie nawet sukcesy i postępy.

- odpowiedzi ustne są oceniane według następujących kryteriów oceny ustnej:

<u>Ocena celująca:</u>	<u>Ocena bardzo dobry:</u>	<u>Ocena dobry:</u>	<u>Ocena dostateczny:</u>	<u>Ocena dopuszczający:</u>	<u>Ocena niedostateczny:</u>
- pełna i samodzielna odpowiedź zgodna z tematem, - trójdzielna i spójna kompozycja, - samodzielne argumentowanie, wnioskowanie, ocena, - styl wypowiedzi swobodny, bogate słownictwo, brak rażących błędów językowych, - używanie cytatów (niekoniecznie w formie bezbłędnej), skojarzenia z innymi tekstami.	- samodzielna odpowiedź zgodna z tematem, - uporządkowana i spójna kompozycja, niewielkie przestoje, - widoczna próba samodzielnego argumentowania, wnioskowania, formułowania ocen, - styl wypowiedzi swobodny, zróżnicowane słownictwo, drobne błędy językowe.	- odpowiedź z błędami merytorycznymi (widoczny niewielki brak związku prezentowanych wiadomości z tematem wypowiedzi), ale w większości formułowana samodzielnie z niewielką pomocą nauczyciela stosującego pytania naprowadzające, - kompozycja spójna, zdarzają się przestoje, - widoczna próba formułowania własnych sądów, wniosków i argumentów, - styl poprawny, dopuszczalne błędy językowe.	- powierzchowna odpowiedź kierowana dodatkowymi pytaniami nauczyciela (pytanie, dłuższa częśćka stanowiąca odpowiedź), ale w większej części zgodna z tematem, dopuszczalne błędy rzeczowe, - duże zakłócenia w kompozycji i spójności wypowiedzi, materiał słabo uporządkowany, liczne przestoje, - brak formułowania własnych sądów, wniosków, niewiele argumentów, - styl ogólnie poprawny, dopuszczalne błędy językowe.	- odpowiedź kierowana dodatkowymi naprowadzającymi pytaniami nauczyciela (pytanie, odpowiedź; pytanie, odpowiedź) ograniczona do bardzo ogólnych wiadomości, - brak spójności, chaotyczność, bardzo duże i liczne przestoje, - brak wniosków, argumentacji, - język komunikatywny, liczne błędy językowe, ubogie słownictwo.	- brak odpowiedzi (nieznajomość treści programowych) lub odpowiedź nie na temat, - odpowiedź poniżej wymogów określonych na ocenę dopuszczającą.

- ogólne wymagania na poszczególne oceny:

DOPUSZCZAJĄCY

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- rozumie polecenia
- odczytuje tekst na poziomie dosłownym
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje
- mówi na temat najważniejszych treści poznawanego utworu, ogólnie opowiada jego treść z pomocą nauczyciela
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- posługuje się spisem treści
- wypowiada się na podany temat
- podejmuje próby uczestniczenia w dyskusji
- mówi o uczuciach własnych
- z pomocą nauczyciela wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego
- pisze na temat z pomocą nauczyciela według schematu formy wypowiedzi poznawane na lekcjach, dobiera odpowiednie słownictwo podczas redagowania form wypowiedzi
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- umie wymienić epitet, porównanie, przenośnię i apostrofę jako środki stylistyczne
- zna podstawowe pojęcia z poszczególnych działów z nauki o języku

DOSTATECZNY

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje, bardziej szczegółowo opowiada jego treść z pomocą nauczyciela, określa w utworze wątek główny i poboczny, wskazuje bohaterów, umie wskazać związki przyczynowo - skutkowe
- określa nadawcę i adresata wypowiedzi
- wyszukuje potrzebne informacje w encyklopedii, słowniku ortograficznym, innych słownikach
- wyszukuje informacje w spisie treści
- wypowiadając się, wyraża własne zdanie
- uczestniczy w dyskusji, stosując się do zasad kulturalnej rozmowy
- nazywa uczucia własne i próbuje nazywać uczucia bohaterów literackich
- z pomocą nauczyciela wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego i stosuje się do zasad interpunkcji
- wywiązuje się z wyznaczonych zadań
- pisze na temat z pomocą nauczyciela formy wypowiedzi poznawane na lekcjach
- podejmuje próby samodzielnego sporządzania notatek

- stosuje akapity
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną
- umie podać definicje epitetu, porównania, przenośni i apostrofy jako środków stylistycznych
- z pomocą nauczyciela lub przy korzystaniu z dodatkowych wskazówek potrafi wykonać proste zadania z poszczególnych działów z nauki o języku

DOBRY

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela, dzięki czemu uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej
- czyta teksty, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji
- samodzielnie opowiada treść poznanego utworu, wskazuje bohatera głównego i pobocznych, charakteryzuje bohaterów, redaguje plan wydarzeń
- wyjaśnia tytuł utworu
- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- stara się mówić logicznie i spójnie
- wyraźnie i poprawnie wymawia wyrazy, akcentuje wyrazy i zdania
- uzasadnia własne zdanie
- samodzielnie wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego i stosuje się do zasad interpunkcji
- pisze na temat samodzielnie według schematu formy wypowiedzi poznawane na lekcjach
- umie samodzielnie sporządzić notatkę
- umie wyszukać epitet, porównanie, przenośnię i apostrofę jako środki stylistyczne
- samodzielnie potrafi wykonać proste zadania z poszczególnych działów z nauki o języku

BARDZO DOBRY

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy w grupie
- płynnie czyta teksty, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji, barwnie opowiada treść utworu, odczytuje tekst na poziomie przenośnym
- porównuje informacje wyszukane w różnych źródłach
- próbuje interpretować głosowo czytany lub wygłaszany z pamięci tekst
- podejmuje temat w wypowiedziach logicznych, spójnych, uporządkowanych i poprawnych pod względem językowym oraz stylistycznym
- wykazuje się wyraźną i poprawną wymową oraz przestrzega zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań
- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- posługuje się rozbudowanym słownictwem
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów
- pisze na temat samodzielnie formy wypowiedzi poznawane na lekcjach, posługuje się słownictwem odpowiednim do formy wypowiedzi

- określa funkcję wyszukanych środków stylistycznych: epitetu, porównania, przenośni i apostrofy, umie podać własne przykłady
- samodzielnie i świadomie wykonuje zadania z poszczególnych działów z nauki o języku o zwiększonym stopniu trudności

CELUJĄCY

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych
- podtrzymuje kontakt z rozmówcą
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego
- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat
- aktywnie uczestniczy w dyskusji
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej

**Aby uczeń otrzymał ocenę wyższą, musi obok wymagań na daną ocenę opanować wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę niższą.*

Przy ocenie osiągnięć ucznia należy szczególnie doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość, dokładność).

e. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów zdolnych:

- podejmować indywidualne (ewentualnie zespołowe) próby zachęcenia uczniów szczególnie uzdolnionych do doskonalenia umiejętności i podnoszenia stanu wiedzy poprzez:

1. własną pracę ucznia w zakresie:
 - a. lektury (literatura polska i powszechna),
 - b. gromadzenia materiału na interesujący ucznia temat i sporządzania bibliografii, streszczenia, recenzji, rozprawki, eseju itp.,
 - c. języka (powtarzanie gramatyki, utrzymywanie wysokiego poziomu świadomości poprawności językowej, umiejętność refleksji nad językiem),
 - d. szeroko pojętej kultury (teatru, filmu, sztuk plastycznych itp.) i mediów,
2. udział w różnego rodzaju konkursach, sesjach, działaniach kształtujących humanistów,
3. stwarzanie możliwości sprawdzenia poziomu wiedzy i umiejętności przez nauczyciela,
4. umożliwienie zaprezentowania na forum klasy własnych zainteresowań w formie referatu, prezentacji multimedialnej itp.,
5. opiekę nad uczniem biorącym udział w konkursach, sesjach, olimpiadzie, różnego typu wydarzeniach kulturalnych (np. wystawach malarstwa, fotografii, spektaklach teatralnych, filmach).

f. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów z zaburzeniami logopedycznymi:

- zapewniać uczniowi odpowiednią ilość czasu na odpowiedź ustną,
- empatycznie podchodzić do ewentualnych problemów ucznia z wypowiedzianiem się.

g. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera:

- uczeń realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego z języka polskiego dla szkół podstawowych, a ponadto może realizować zagadnienia z konkursów, w których wyraża chęć udziału,
- wymagania na poszczególne oceny są takie same jak dla uczniów nieposiadających opinii poradni psychologiczno – pedagogicznych o specyficznych trudnościach w uczeniu się z uwzględnieniem występowania trudności, którym ze względu na stwierdzone zaburzenia uczniowie nie są w stanie sprostać,
- obszary dostosowania wymagań obejmują:
 - warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, środki dydaktyczne,
 - zewnętrzną organizację nauczania.
- zasady postępowania z uczniem z autyzmem:
 1. zminimalizować lub całkowicie wyeliminować elementy rozpraszające,
 2. posadzić dziecko blisko nauczyciela,
 3. zachować schemat pracy i stałości działań edukacyjnych,
 4. wcześniej informować o zmianach w życiu klasy i szkoły,
 5. informować, w jaki sposób trzeba się zachować w danej sytuacji,
 6. wyraźnie zaznaczać koniec określonej aktywności, zabawy, zadania, zanim przejdzie się do następnej,
 7. kierować polecenia indywidualnie; zwracać się po imieniu; właściwie używać zaimki osobowe „ja” i „ty”,
 8. podczas rozmowy używać prostego i jednoznacznego języka,
 9. wyjaśniać metafory, wyrazy bliskoznaczne, żarty użyte podczas prowadzenia lekcji,
 10. popierać informacje słowne gestami, mimiką,
 11. w razie potrzeby wydłużać czas przeznaczony na wykonanie poszczególnych zadań i prac pisemnych,
 12. sprawdzać zrozumienie czytanego tekstu poprzez zadawanie dodatkowych pytań: „Co się wydarzyło?”, „Gdzie?”, „Kiedy?”, „Dlaczego?” itp.,
 13. wykorzystywać wąską i fachową wiedzę dziecka,
 14. często przypominać o normach i zasadach funkcjonowania społecznego oraz chwalić i nagradzać za ich przestrzeganie,
 16. nie zadawać pytań „Dlaczego to zrobiłeś?”, ale opisywać, co nam się nie podoba w zachowaniu, czego oczekujemy i nazywać emocje,
 17. w sytuacji wzburzenia lub zdenerwowania umożliwić pobyt w spokojnym, cichym miejscu, np. biblioteka, gabinet pedagoga, aby zapewnić możliwość zrelaksowania się,
 18. współpracować z rodzicami w celu zsynchronizowania oddziaływań wychowawczych,
 19. stosować wzmocnienia pozytywne, pracować na pozytywach,
 20. koncentrować się na wysiłku ucznia i jego zaangażowaniu, nie tylko na efekcie końcowym jego działań,
 21. doceniać wysiłek włożony w realizację konkretnych zadań i w pokonywanie trudności,
 22. wspierać, motywować, chwalić, zauważać mocne strony.

- zasady postępowania z uczniem z zespołem Aspergera:

1. zachować schemat pracy i stałości działań,
2. uprzedzać o planowanych zmianach; zmiany muszą być wprowadzane uważnie i planowo, ale nie powinno się ich eliminować,
3. eliminować bodźce rozprasające,
4. zwracać uwagę na możliwą nadwrażliwość na niektóre bodźce i odpowiednio reagować,
5. kierować polecenia indywidualnie do dziecka, zwracać się do niego po imieniu,
6. robić przerwy między wypowiedzianymi zdaniami, tak by dać możliwość ich przetworzenia,
7. powtarzać polecenia, sprawdzać stopień ich zrozumienia,
8. sprawdzać zrozumienie czytanego tekstu poprzez zadawanie dodatkowych pytań: „Co się wydarzyło?”, „Gdzie?”, „Kiedy?”, „Dlaczego?” itp.,
9. używać krótkich zdań, prostego i jednoznacznego języka – podawać jasne instrukcje,
10. przedstawiać nowe pojęcia lub materiał abstrakcyjny w sposób możliwie najbardziej konkretny,
11. uwzględniać deficyty w zakresie rozumienia niedosłownych wypowiedzi, ironii, metafor, słów i wyrażen wieloznacznych; wyjaśniać je za pomocą obrazów albo przeciwieństw, np. przyjaźń – wrogość,
12. w razie potrzeby wydłużać czas przeznaczony na wykonanie poszczególnych zadań i prac pisemnych,
13. wykorzystywać wąską i fachową wiedzę oraz zainteresowania dziecka,
14. dostrzegać, nazywać i chwalić wszelkie zachowania empatyczne i współczujące oraz właściwe i pożądane dla danej sytuacji społecznej,
15. po każdym konflikcie, który wybuchł pomiędzy dzieckiem z ZA a innym uczniem, tłumaczyć, co czuje on sam, obrażony kolega i co czuje nauczyciel w tej sytuacji; sprawdzać, czy dziecko to zrozumiało,
16. starać się o to, aby dziecko zawsze miało z kim wykonywać zadania grupowe i asymilowało się ze środowiskiem w każdej sytuacji,
17. w sytuacji wzburzenia lub zdenerwowania umożliwić pobyt w spokojnym, cichym miejscu, np. biblioteka, gabinet pedagoga, aby zapewnić możliwość zrelaksowania się,
18. współpracować z rodzicami w celu zsynchronizowania oddziaływań wychowawczych,
19. stosować wzmocnienia pozytywne, pracować na pozytywach,
20. koncentrować się na wysiłku ucznia i jego zaangażowaniu, nie tylko na efekcie końcowym jego działań,
21. doceniać wysiłek włożony w realizację konkretnych zadań i w pokonywanie trudności,
22. wspierać, motywować, chwalić, zauważać mocne strony,

VII. Informowanie uczniów i rodziców o osiągnięciach ucznia:

1. nauczyciel – uczeń:

- nauczyciel przekazuje uczniowi komentarz ustny lub pisemny do każdej wystawionej oceny;

2. nauczyciel – rodzic:

- rodzic ma prawo uzyskać informacje o postępach dziecka podczas zebrań i indywidualnych konsultacji oraz poprzez dziennik elektroniczny Synergia Librus.

VIII. Warunki i tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z języka polskiego.

Warunki i tryb otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych określa Statut Szkoły.
Uczeń dodatkowo musi spełnić warunki uzgodnione z nauczycielem na początku roku szkolnego.